

Chứng Đạt Chánh Trí

Nói đến sự chứng đạt chánh trí (annàràdhanam) là nói đến sự chứng đạt hoàn toàn tuệ quán, cũng tức là nói đến chứng quả A La Hán, nói đến giác ngộ và giải thoát. Và sự chứng đạt ấy, chỉ có thể học từ từ, tập từ từ, thực hành từ từ không có vấn đề hoát nhiên đại ngộ, không có vấn đề đốn ngộ, như Đức Phật đã giải rất rõ trong kinh Kitagiri, số 70, Trung Bộ Kinh. Trong kinh ấy, Đức Phật dạy người hành giả phải thực hành tiến trình giác ngộ giải thoát ấy qua mười bốn giai đoạn, giai đoạn nào cũng phải thực hành xong rồi mới được qua giai đoạn kế tiếp, tiếp tục thực hành như vậy cho đến khi đạt được chánh trí.

1) Giai đoạn thứ nhất: là vị ấy phải có lòng tin (saddhà) vào bậc Đạo sư mà mình được biết và đặt lòng tin, tin rằng vị ấy có khả năng giới thiệu chánh pháp và chỉ dạy con đường giải thoát cho mình.

2) Giai đoạn thứ hai: là đến gần (upasankamati), nếu chỉ có lòng tin rồi mà ở nhà thờ làm sao nghe được chánh pháp. Do vậy, vị ấy phải đi đến gần vị Đạo sư, không phải chỉ đến lấp ló ở ngoài cổng rồi nhìn vào, mà phải tìm cách đi đến gần vị Đạo sư ấy.

3) Giai đoạn thứ ba: khi đi đến gần, người hành giả cần phải làm một vài cử chỉ để phục vụ vị Đạo sư ấy, như chào mừng, hỏi thăm, bưng tách nước trà mời vị Đạo sư uống, nghĩa là làm một số cử chỉ phục vụ nhỏ nhỏ để được ở gần bên bậc Đạo sư, không có đứng quá xa tầm mắt nhìn, tai nghe.

4) Giai đoạn thứ tư: là lắng tai (sotamodahati) tức là tai để ý những gì bậc Đạo sư nói, tai sẵn sàng nghe bậc Đạo sư nói chuyện, không có lơ đãng, không có nghĩ vơ nghĩ vẩn mà thiết thực lắng nghe.

5) Giai đoạn thứ năm: là nghe pháp (Dhammam sunati). Khi bậc Đạo sư giảng pháp, thời lắng tai những lời thuyết giảng của bậc Đạo sư, ghi nhận từng chữ một, tập trung tư tưởng lắng nghe những lời dạy của bậc Đạo sư.

6) Giai đoạn thứ sáu: sau khi nghe pháp, vị ấy thọ trì pháp (dhammam dhàreti) tức là ghi nhớ, không có bỏ quên pháp đã được nghe, đã được giảng; không phải khi đứng dậy thời quên hết những điều được nghe, không phải nghe vào lỗ tai này rồi cho đi ra lỗ tai bên kia. Trái lại, vị hành giả phải thọ trì ghi nhớ các điều đã được nghe, không có quên mất những gì đã được nghe.

7) Giai đoạn thứ bảy: sau khi thọ trì pháp, vị ấy suy tư ý nghĩa các pháp được thọ trì (dhatànam dhammànam attham upaparikkhanti), nghĩa là vị ấy tìm hiểu ý nghĩa các pháp đã được nghe, đã được thọ trì.

8) Giai đoạn thứ tám: sau khi tìm hiểu ý nghĩa pháp được thọ trì, vị ấy chấp nhận pháp ấy (dhammà nigghānam khamati), nghĩa là sau khi hiểu được ý nghĩa pháp ấy, vị ấy sẽ nhận pháp ấy là đúng đắn, chơn chánh.

9) Giai đoạn thứ chín: một khi pháp ấy đã được chấp nhận, vị ấy khởi lên ước muốn (chanda), làm thế nào thành tựu được pháp ấy.

10) Giai đoạn thứ mười: đã khởi lên ý muốn thành tựu được pháp ấy, vị ấy phải nỗ lực (ussahati) để thành tựu pháp ấy.

11) Giai đoạn thứ mười một: đến đây vị hành giả phải biết cân nhắc (tuleti) trong sự tu hành của mình, xem thử khả năng tu hành của mình, cân nhắc những hiệu quả tu tập, và tùy theo đó mà nhiệt tâm hành trì.

12) Giai đoạn thứ mười hai: đến đây, vị hành giả mới bắt đầu tinh cần tu tập (padahati), không phóng dật, nhiệt tâm tinh cần để chứng cho được pháp đã lựa chọn.

13) Giai đoạn thứ mười ba: với sự tinh cần như vậy, vị ấy tự thân chứng sự thật tối thượng (paramam saccan sacchikiroti).

14) Giai đoạn thứ mười bốn: vị hành giả, với trí tuệ thể nhập sự thật, vị ấy thấy (Pannayanamativijjha passati). Đây là giai đoạn cuối cùng, vị ấy thành tựu được chánh trí.

Như vậy, muốn thành tựu được chánh trí, được giác ngộ giải thoát, vị hành giả phải cần trải qua mười bốn giai đoạn để cuối cùng được giác ngộ giải thoát. Tiến trình này lẽ dĩ nhiên là không dễ dàng, và đòi hỏi ở nơi vị hành giả một nghị lực phi thường, một sự sáng suốt đặc biệt, một sự kiên trì liên tục không thôi thất. Con đường đưa đến giải thoát khỏi khổ đau, chấm dứt sự sanh tử luân hồi không bao giờ là một tiến trình dễ dàng đơn giản, hoát nhiên đại ngộ. Tuy nhiên, bậc Đạo sư của chúng ta hiểu được tiến trình tu tập khó khăn này, nhận thức được nhiệt tình tha thiết giác ngộ của đệ tử, nên Đức Phật đã giới thiệu bốn tùy pháp (anudhamma) để giúp các đệ tử của mình tiến bước trên con đường tu hành đạt được chánh trí.

a) Tùy pháp thứ nhất: một đệ tử nhiệt tình có lòng tịnh tín đối với giáo pháp bậc Đạo sư, và sống thể nhập pháp ấy, tùy pháp này được khởi lên : "Bậc Đạo sư là Thế Tôn. Đệ tử là con. Bậc Thế Tôn biết, con không biết". Ý thức được tùy pháp này, người đệ tử tôn xưng Thế Tôn là bậc Đạo sư, mình tự xác nhận là người đệ tử, nên người đệ tử có một sức mạnh đặc biệt vươn lên cho xứng đáng là đệ tử của bậc Thế Tôn, vâng theo lời dạy của bậc Đạo sư và cố gắng hành trì những pháp bậc Thế Tôn đã giảng dạy.

b) Tùy pháp thứ hai: được khởi lên cho vị đệ tử thuần thành là tìm được những sức mạnh đặc biệt trong giáo pháp Đức Bổn Sư (Rumhaniya ojavatam), những pháp Phật dạy thành những đòn bẩy tạo thành sức mạnh vươn lên cho người đệ tử hướng thượng. Lời dạy của Đức Bổn Sư là những sức mạnh kỳ diệu đối với người Phật tử, thúc đẩy người Phật tử tiến lên phía trước. Với sức mạnh này của chánh pháp, người đệ tử đạt được chánh trí.

c) Tùy pháp thứ ba: là sự phát tâm đồng mãnh: "Dầu chỉ còn da, gân và xương, dầu thịt và máu trên thân bị khô héo, mong rằng sẽ có tinh tấn lực để chứng đắc những gì chưa chứng đắc, nhờ trượng phu cần đồng". Người Phật tử cảm thấy dấy lên một sức mạnh vô song, một tinh tấn lực đồng mãnh dầu chỉ còn da bọc lấy xương, máu thịt có khô héo, vị đệ tử vẫn hăng hái tu tập, hành trì để chứng đắc những gì chưa chứng đắc, để chứng ngộ những gì chưa chứng ngộ. Với nghị lực quyết tâm đồng mãnh như vậy, người đệ tử sẽ đạt được chánh trí.

d) Tùy pháp thứ tư: là thể nào cũng chứng đắc được một trong hai quả sau đây: "Chánh trí ngay trong hiện tại và nếu có dư y, chứng quả Bất Lai"

Như vậy trong con đường tu chứng thánh trí có đến mười bốn giai đoạn cần phải đồng mãnh kiên trì tu tập. Nhưng đối với người Phật tử thành tâm được giới thiệu rõ ràng đủ cả mười bốn giai đoạn cần phải tu tập, lại thành tựu được bốn tùy pháp nói trên, thời thể nào vị Thánh đệ tử cũng chứng ngộ được chánh trí, thành tựu giải thoát và giác ngộ. Con đường giác ngộ chánh trí có khó khăn, nhưng không vượt ngoài tầm tay của vị đệ tử chí thành, khi được bốn tùy pháp thúc đẩy và trợ duyên.

Thích Minh Châu